

NHOs Kompetansebarometer: Temanotat nr. 4 /2014

Tone Cecilie Carlsten, Kristoffer Rørstad, Pål Børing, Espen Solberg

Behov for klarere prioriteringer i samarbeid skole-næringsliv

Samarbeid mellom skole og næringsliv utgjør en stor del av dagens kompetansepolitikk. En større kartlegging blant Næringslivets Hovedorganisasjons (NHO) medlemsbedrifter viser at samarbeid i eller rettet mot virksomhetene fremheves av bedriftslederne. Næringslivet som konkretiseringsarena av skolefaglige tema synes å være viktigere enn hospiteringsordningene for lærere.

Å skape kontakt mellom skole og næringsliv

Samarbeid mellom skole og næringsliv er ikke direkte regulert i opplæringsloven (KD 1998). Likevel sikrer Kunnskapsdepartementet i sin forvaltning av loven at både arbeidsliv og skole involveres i arbeidet med nye læreplaner og i samarbeid om relevans og kvalitet i fag- og yrkesopplæringen.

Det finnes derfor et bredt spekter av både sentraliserte og lokale utviklingsprosjekter der skole og næringsliv samarbeider. Målet er generelt å øke elevers interesse for spesielle fagområder og samtidig heve rekrutteringen

til de samme fagområder i høyere utdanning og tilleggende yrker.

Noen eksempler på skole-næringslivstiltak er hospitering som virkemiddel i fagopplæringen, veiledning i elevbedrifter, og nasjonale satsinger innen realfag.

Det foreligger imidlertid ingen tydelig prioritering mellom ulike former for samarbeid i verken skole, arbeidsliv eller rådgivertjeneste i dag.

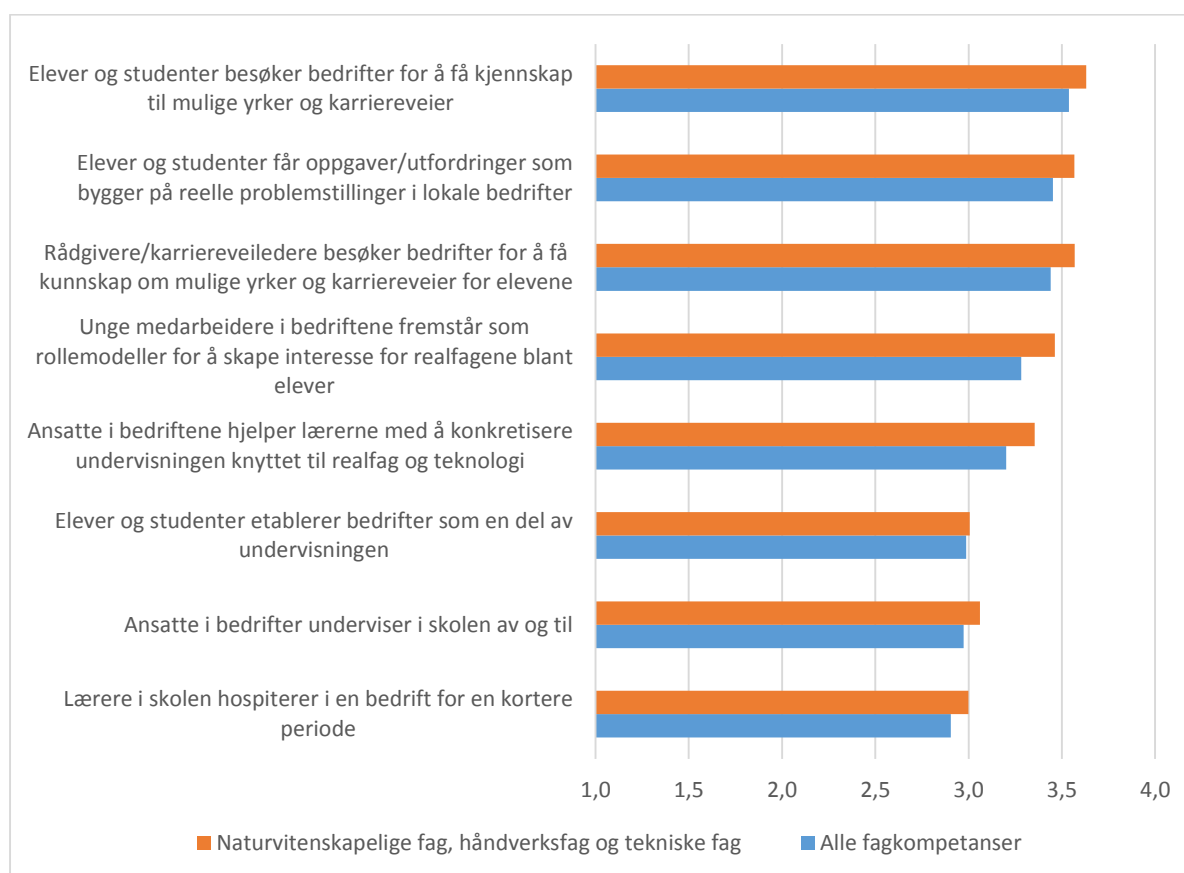
NHOs kompetansebarometer er en kartlegging av kompetansebehov blant NHOs medlemsbedrifter. Undersøkelsen ble utført av NIFU våren 2014 og skal gjennomføres årlig. Kartleggingen er basert på et spørreskjema som ble sendt til 17 013 NHO-bedrifter. 5 302 bedrifter har besvart spørreskjemaet, noe som gir en svarandel på 31 prosent. Bedriftene representerer alle regioner og landsforeninger i NHO-fellesskapet. NHO-bedriftene utgjør ifølge Statistikkbanken SSB 8 prosent av alle bedrifter i Norge, men målt i antall årsverk representerer NHO-bedriftene en femdel av norsk arbeidsliv (Solberg mfl 2014a, s. 29). Hovedresultater fra undersøkelsen er presentert i [NIFU-arbeidsnotat 7/2014](#). Dette er ett av flere temanotater som går nærmere inn på enkelte aspekter i datamaterialet.

Bedrifters syn på virkningsfulle ordninger

I undersøkelsen ble bedriftene bedt om å oppgi hvilke samarbeidsformer mellom skole og bedrift de anså som viktigst¹. Figur 1 viser at ulike samarbeidsformer tillegges ulik vekt blant bedriftene. Det er flest bedrifter som vektlegger at elevene besøker bedriften eller gjør oppgaver som er relatert til bedriftens virksomhet. Samarbeidsformer som foregår

på eller rettet mot skolen er mindre vektlagt. Lærere som hospiterer i bedriften ser ut til å ha minst betydning. Bedrifter med behov for fagkompetanse innen naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag følger det samme mønsteret som hele utvalget.² Det er altså ingen markant forskjell mellom realfagskrevende og andre bedrifter når det gjelder preferanser for samarbeid mellom skole og næringsliv.

Figur 1. Samarbeidsrelasjoner mellom skole og arbeidsliv er viktige etter graden av viktighet for hele utvalget og bedrifter med et kompetansebehov for naturvitenskapelige fag, håndverks- og tekniske fag

Kilde: NIFU/Kompetansebarometer for NHO

Noter: 1) I figuren har vi brukt verdien 4 for de bedriftene som oppgir «svært viktig», verdien 3 for de bedriftene som oppgir «noe viktig», verdien 2 for de bedriftene som oppgir «lite viktig», og verdien 1 for de bedriftene som oppgir «ikke viktig i det hele tatt». For hver samarbeidsform har vi deretter beregnet gjennomsnittet for alle bedrifter. 2) Uoppgitte svar er utelatt fra beregninger av gjennomsnittene

¹ Bedriftene er ikke spurt om spesifikk erfaring med alle samarbeidsrelasjonene med skoler. Selv om samarbeidsformene anses å være minst betydningsfulle, er de likevel rapportert som å være «noe viktig». Alle samarbeidsformene vurderes å være viktig - fra «noe viktig» til «svært

viktig». Disse funnene gjelder for alle de 5 300 bedriftene som deltok i undersøkelsen.

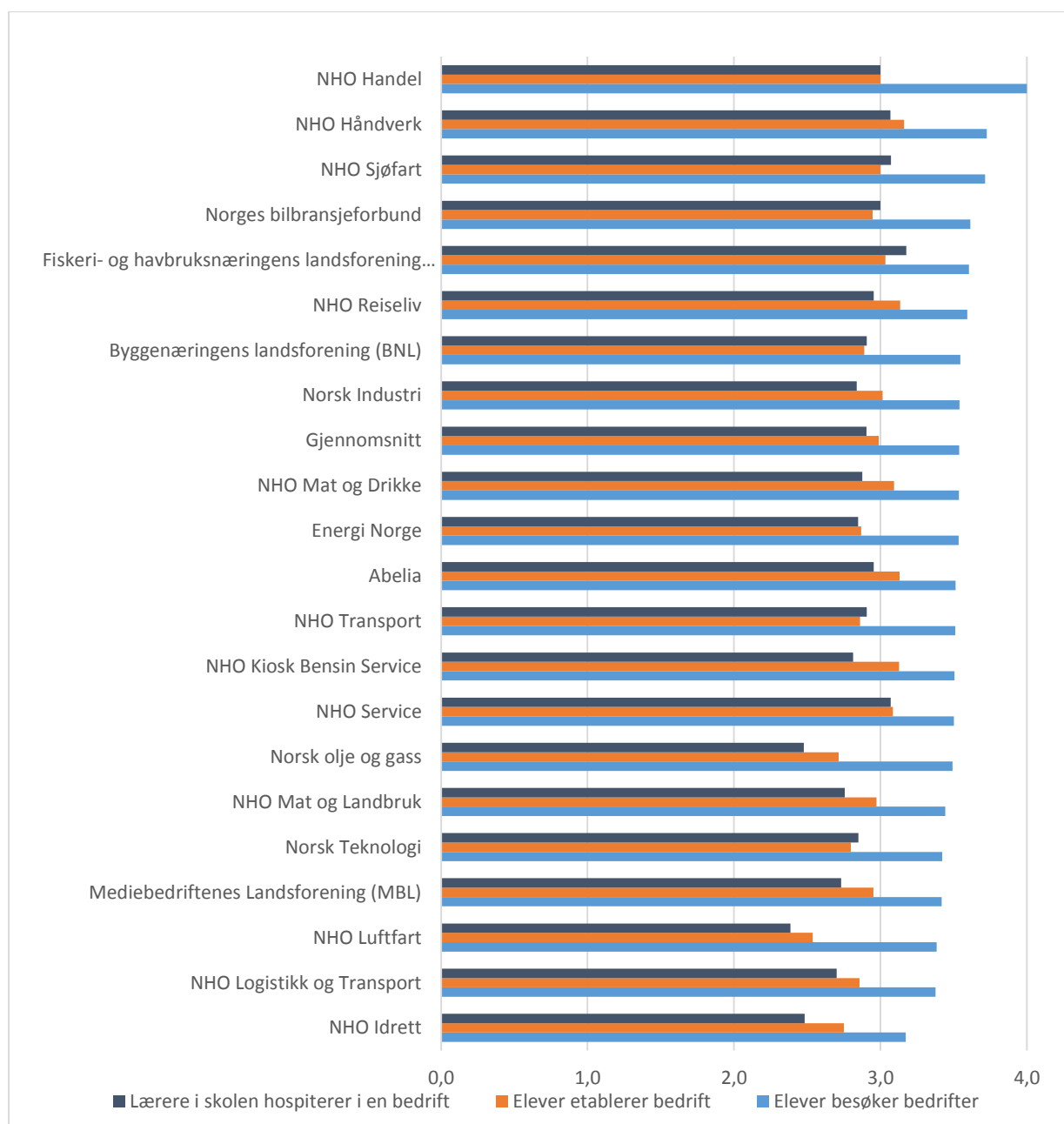
² Valg av disse fag er basert på hovedfunn i Kompetansebarometeret om behov for kompetanse innen disse fagområdene (jf. Solberg, Carlsten og Børing 2014b).

Enighet om prioriteringer

Figur 2 viser de to elevaktive ytterpunktene av samarbeidsformer som vurderes viktigst og minst viktig henholdsvis at «elever og

studenter besøker bedrifter» og «elever og studenter etablerer bedrifter», i tillegg til den minst foretrukne samarbeidsformen «Lærere hospiterer i en bedrift».

Figur 2. Andelen NHO-bedrifter som oppgir at følgende samarbeidsrelasjoner er viktige fordelt etter landsforening: «elever og studenter etablerer bedrifter som del av undervisningen» (røde søyler), «elever og studenter besøker bedrifter for å få kjennskap til mulige yrker og karriereveier» (blå søyler) og lærere i skolen hospiterer.

Kilde: NIFU/Kompetansebarometer for NHO

Noter: 1) I figuren har vi brukt verdien 4 for de bedriftene som oppgir «svært viktig», verdien 3 for de bedriftene som oppgir «noe viktig», verdien 2 for de bedriftene som oppgir «lite viktig», og verdien 1 for de bedriftene som oppgir «ikke viktig i det hele tatt». For hver samarbeidsform har vi deretter beregnet gjennomsnittet for alle bedrifter. 2) Uoppgitte svar er utelatt fra beregninger av gjennomsnittene.

Figur 2 viser blant annet at det er relativt liten forskjell mellom de to elevaktive samarbeidsformene mellom landsforeningene. For alle landsforeninger er det viktigere at elever besøker bedriften enn at de får trening i å etablere bedrifter selv.

Derimot er det større variasjon mellom landsforeninger som mener at lærere i skolen bør hospitere i en bedrift. Denne samarbeidsformen, som ble rangert som den minst viktige, er viktigst for Fiskeri- og

Varierende utbytte av dagens samarbeidsordninger

Flere satsninger som er iverksatt de siste tolv årene har hatt en klar prioritering hos myndighetene. Med NOU 2008:18 *Fagopplæring for fremtiden* ble for eksempel hospitering for yrkesfaglærere i bedrift fremhevet som en viktig ordning for å styrke både kompetanseheving i skolen, men også samarbeid mellom skole og arbeidsliv. Fafos evaluering av ordningen i 2012 viste at denne ordningen var svært vellykket for lærerne. Man visste imidlertid mindre om bedriftenes utbytte (Hilsen mfl. 2012). I NHOs kompetansebarometer kommer dette forholdet tydeligere fram – hospitering rangeres lavest av en rekke prioriterte samarbeidsformer når bedriftene svarer på generelt grunnlag.

Det finnes også andre nasjonale satsinger som er mer fagrettet, slik som Lektor 2 (se boks til høyre for omtale). NIFUs evaluering av ordningen i 2014 viste at denne ordningen fører til styrket samarbeid mellom skole og bedrifter (Sjaastad mfl 2014). Evalueringen viser imidlertid at denne type samarbeidsform har størst utbytte for elevene dersom det legges vekt på elevaktive arbeidsformer fremfor gjestelærer-funksjonen (Sjaastad mfl. 2014). I kompetansebarometeret ser det ut til at bedrifter ser det samme utbytte.

havbruksnæringens landsforening, NHO Sjøfart og NHO Service, og aller minst viktig for NHO Luftfart og Norsk olje og gass.

Bedriftene fikk ikke noe spørsmål om hvorfor de foretrakk visse samarbeidsformer fremfor andre. Utover at formålet med samarbeidet er å rekruttere elever og studenter til bedriftenes yrke, kan svarene også tolkes dithen at bedriftene ønsker at elevene kommer til dem for å slippe å bruke ressurser på skolebesøk.

Om Lektor 2

Lektor2-ordningen er et prosjekt med formål å fremme realfagene på ungdomstrinnet i grunnskolen og i videregående skole.

Lektor2-ordningen innebærer at fagpersoner fra arbeidslivet involveres direkte i undervisningen innen områder hvor skolen/faglæreren ser dette som en mulighet for å øke elevenes læringsutbytte og interesse for faget.

Prosjektet styres av Utdanningsdirektoratet etter oppdrag fra Kunnskapsdepartementet. Nasjonalt senter for naturfag i opplæringen er ansvarlig for utvikling og daglig drift.

Konklusjon

I Kompetansebarometeret 2014 fant vi at de elevaktive arbeidsformene rangeres høyest av bedriftene uavhengig av landsforening. Lavest rangering får hospiteringsordningen, som har vært en nasjonal satsing for fylkeskommunalt nivå siden 2008 (KD 2008).

Samarbeidsformer som både bedrift og skole har nytte av prioriteres naturlig nok. Fra andre undersøkelser ser vi at velorganiserte bedriftsbesøk koblet til konkrete læringsmål kobles lettere til rekrutteringsarbeid for

bedrift og bransje enn for eksempel gjesteforelesninger (Sjaastad mfl. 2014).

Svarene i NHOs Kompetansebarometer indikerer at det kan være grunn til å se nærmere på hvordan skolenære aktiviteter kan få større relevans for næringslivet, spesielt for de elevene som er minst motiverte for denne type arbeidsformer (ibid). Det samme vil gjelde for strategiske beslutninger rundt hvilket innhold og hvilke arbeidsformer som bør prioriteres fremover.

Referanser:

Hilsen, A. I.; Nyen, T.: Hagen Tønder, A. (2012) Hospitering i fagopplæringen. Fafo-rapport 2012:16.

Kunnskapsdepartementet (1998) Lov om Grunnskolen og den videregående opplæringen (opplæringsloven).

Kunnskapsdepartementet (2008) NOU 2008:18 Fagopplæring for fremtiden.

Sjaastad, J; Carlsten, T.C.; Opheim, V (2014) Evaluering av Lektor2-ordningen. Gjestelærere fra arbeidslivet i skolens realfagsundervisning. NIFU-rapport 12/2014.

Solberg, E; Rørstad K; Børing P; Carlsten T.C (2014a) Kompetansebarometer for NHO – En kartlegging av kompetansebehov blant NHOs medlemsbedrifter, NIFU arbeidsnotat 7/2014

Solberg, E.; Carlsten, T.C.; Børing, K. (2014b) Ingeniører høyt på NHO-bedriftenes ønskeliste. NHOs Kompetansebarometer: Temanotat nr. 2/2014.